

A német kérdés – ma

Németország helyzetéről és helyéről a világban kap néhány fontos tényt és erre építkező véleményt a következő sorok olvasója, de témánk felvezetéseképp – attól nem függetlenül, sőt azzal nagyon is összefüggően – a Távolságra hívjuk. Az egyik nagy német politikai magazin moszkvai tudósítója, aki sem a Putyin–Medvedyev kettős által jegyzett Oroszországnak, sem – az ő terminológiájával élve – a kommunista Kínának nem nagy barátja, Szibériából küldött minapi cikkében így ír: „3645 kilométernyi a határ az összeomlott orosz szuperhatalom és a lassacskán szuperhatalommá emelkedő népköztársaság között, ez a világ egyik leghosszabb határa. És talán egyike a legfontosabbaknak az új évszázad hatalmi pókerében: itt találkoznak Európa utolsó, kifutó régiói a kínaiak 1,3 milliárdos népével, itt ütközik a kereszténység a buddhizmusba és a konfucianizmusba. Kialakulhat e térségben két tekintélyuralmi nagyhatalom szövetsége, amin végképp megtörik az amerikai világuralom?”

Még negyedszázad sem múlt el azóta, hogy Gorbacsov 1989 decemberében Málta kikötőjében, a Gorkij nevű hadihajó fedélzetén beadta derekát az idősebbik Bushnak, és ezzel megnyitotta azt a hatalmpolitikai zsilipet, melyen át a NATO a papíron akkor még létező Szovjetunió nyugati határaiig nyomult, és a szovjet típusú európai szocialista rendszerek összeomlásával kezdetét vette egy új világpolitikai berendezkedés, az egypólusú rend, amiről az amerikai Fukuyama úgy vélte, hogy ez immár a történelem vége.

E folyamatok centrumában Németország, s még néhány hónapig az akkor éppen negyvenéves két német állam, az NSZK és az NDK állt, természetes következményeként annak, hogy a II. Világháborút követő hatalmi övezetek határa Európában – akkor még a világ közepének számító kontinensünkön – a kettéválasztott, bukott birodalmon keresztül futott; tehát a lehetséges változások éppen itt mutatkoztak a leglényesebbeknek.

A mából visszanezve sem mellékes, hogy Németország egységének azonnali helyreállítására az idősebb Bush és tanácsadói látták meg a lehetőséget. Az amerikai globális stratégiai gondolkodással szemben Thatcher brit miniszterelnök és Mitterand francia államfő viszont a XX. század tapasztalataiból indultak ki, amikor az utolsó pillanatig ellenezték egy nagy és egységes német állam visszajelentkezését Európa térképére. Az sem csupán történelem, hogy a német politikai osztály is

megosztott volt annak megítélésében, hogy milyen tartalommal, milyen időhorizonttal és milyen feltételek elfogadásával szabad és kell nekiindulni az újraegyesítésnek.

Mint tudjuk, végül igen gyorsan az amerikai elképzelés valósult meg; nem csupán német földön, hanem Belorusz és Ukrajna kivételével mindenütt Közép- és Kelet-Európában. Az elsődleges szempont a Szovjetunió – majd annak eltűnését követően sem változó intenzitással Oroszország – kiszorítása volt, a lehető legtávolabbra a kontinens szívéből. E törekvés szolgálatában az Egyesült Államok kulcsszerepet szánt Németországnak, és az akkor kormányzó konzervatív kancellár, Helmut Kohl erre vállalkozott is.

Az első kihívás, aminek 1990-el kezdődően a hidegháború győztes oldalán fellépő NSZK-nak meg kellett felelnie, a két – egymástól minden vonatkozásban nagyon különböző – német állam egyesítése lett volna. Azért feltételes módban, mert végül is az egyesítés helyett a bekebelezés történt meg. Nem is titkoljan! A szerződés ugyanis arról szól, hogy az NDK csatlakozik a nyugatnémet alkotmány felségterületéhez. Ez nem jogi formalitás. Kohl virágzó tájakat ígért a több évtizedes elszigeteltség állapotából ocsúdó keletnémet embereknek, egyik napról a másikra bevezette a nyugatnémet márkát s azt az árubőséget, ami e pénzzel elérhetővé vált. Nyugaton kiürültek a használtautó-raktárak, az akkor már csak egykori keleten pedig hihetetlen sebességgel mentek tönkre az új versenyhelyzetben mindazok az üzemek, vállalatok, gazdaságok, amikre valaki nyugatról – ilyen vagy olyan megfontolásból – nem vetett szemet. Ennek lett közvetlen következménye – a teljes foglalkoztatottság évtizedei után – a folyamatosan húsz százalék körül mozgó munkanélküliség, az országrészből máig tartóan folyamatos „kivándorlás” nyugatra. Előállt egy, a gazdaságtörténetben példátlan helyzet: rohamtempóban valósultak meg imponáló infrastrukturális beruházások, megújult az országrészt, ennek következtében 1990 és 2003 között 1300 milliárd eurónyi nyereségre tettek szert nyugatnémet cégek. A felszámolt NDK állami és szövetkezeti tulajdonban volt vállalatainak a privatizációjából – hivatalos statisztikák szerint – 95 százaléknyi tulajdont nyugatnémetek és külföldiek szereztek meg.

Előállt az a fura helyzet, hogy nyugati állami eszközökből óriási összegeket transzferáltak keletre, ennek nyomán ott nyugati színvonalra emelkedett az infrastruktúra, de a vállalkozások haszna visszavándorolt nyugatra, s emitt hátramaradt egy – a polgári elemzők által sem tagadottan – mélységesen frusztrált társadalom. Egyesültek, hogy kettészakadjanak.

Európa nyugati fele – angolok, franciák, hollandok – noha természetesen látta az imént vázolt belső német feszültségeket, mégis abból indult ki, hogy az 1957 óta messzemenően integrált és belső erőviszonyait tekintve meglehetősen kiegyensúlyozott gazdasági közösségnek új garanciákra van szüksége az előbb-utóbb bekövetkező német túlsúlyal

szemben. Európai fűzőben marad-e Németország, vagy német befolyás alá kerül Európa – fogalmazták meg Párizsban és Londonban, Rómában és Hágában a dilemmát. Bonn megértette az aggodalmakat. Az új alku – immár a nagyra nőtt Németországgal – 1992 elején született meg a hollandiai Maastrichtban. Ennek leglényegesebb eleme a nyugatnémet márka felváltása egy új fizetőeszközzel, az euróval, minden erre alkalmas és ezt vállaló országban. Az elhatározott eurózóna stabilitási kritériumait messzemenően német igények szerint állapították meg, ezért cserébe viszont Németország továbbra is vállalta a lojális tag státusát az Unióban.

A kilencvenes évek új Németországa – az „újraegyesítés kancellárjával” és liberális segédcsoportjával mindenben igyekezett megfelelni az akkor már (és még) egyedüli világhatalom és patrónus elvárásainak. Megbízhatóan és pedánsan dolgoztak az euró bevezetésének az előkészítésén, szorgalmasan ápták a francia-német viszonyt, és kezdeményező szerepet vállaltak a jugoszláv állam szétverésében Szlovénia és Horvátország szecessziójának előkészítésével és gyors elismerésével. Ez utóbbi volt az esetleg még fennmaradni képes, közvetlenül nem szovjetfüggő és évtizedek óta nagy nemzetközi tekintélynek örvendő európai szocialista állam felszámolásának előbb a beindítása, majd a kiteljesítésben való katonai szerepvállalás révén az első, határain túlmenő fegyveres vállalkozása a német államnak.

Az ország belső helyzete nagyon ellentmondásosan alakult, nem függetlenül a világ gazdaság hullámzásaitól és természetesen azoktól a költségvetési torzulásoktól, amik a hatalmas, keletre menő állami transzferekből adódtak. Két tényező külön is említést érdemel. Az egyik a strukturális munkanélküliség folyamatos növekedése, aminek kezdetei a hetvenes évek derekáig nyúlnak vissza, de a kilencvenes évekre érik el a többmillió arányt. A másik tényező a tőke viselkedésének radikális megváltozása. A szociális piacgazdaság német modellje a II. Világháború utáni kapitalista fejlődésnek minden bizonnyal az egyik legsikeresebb változata. A szociáldemokrata párt által kézben tartott, egységes és ropant erős szakszervezet sokáig kikezdehetetlen vívmányokat harcolt ki, és elérte a társadalmi békének egy olyan folyamatos, zavartalan állapotát, ami párját ritkította. A nyugatnémet gazdaság az 1948-ban lebonyolított pénzreformot, tehát a D-Mark bevezetését követően lélegzetelállító gyorsasággal növekedett. A szociáldemokrata politikusoknak csak az Elba túlsó partjáról leselkedő „kommunista veszély” lehetőségére kellett utalniuk a nagy vállalatok vezetésébe való munkavállalói beleszólás kiharcolásáért, vagy a minden évben ismétlődő bértárgyalásokon. A gépezet olajozottan működött mindaddig, amíg a „kommunista veszély” el nem múlt.

Helmut Kohl konzervatív rezsimje tizenhat év kormányzás és az újraegyesítés sokakat magával ragadó eufóriáját követően 1998-ban megbukott. Jele volt ez annak, hogy a más országokkal összehasonlítva továbbra is stabil és a többség által még jólétinek érzett társadalom szüvedéke itt is, ott is elkezdett felfeslenni annak a neoliberais, kíméletlenül

profitorientált politikának következtében, ami ezekben az években az egész fejlett nyugati világban meghatározó volt.

A választásokon győztes szociáldemokraták és az immár országosan is erős zöldek Gerhard Schröder vezetésével – a „zöld” Joschka Fischerrel – kormányozni kezdtek, s noha hét évvel később, 2005-ben a CDU és a szabaddemokraták visszavették a kormányhatalmat, Németország a Schröder érában kezdett olyan új világpolitikai orientációt keresni, amin lényegében Angela Merkel konzervatívjai sem változtattak és aminek a lehetséges következményei aligha szorítkoznak csupán Európára. A „német kérdésnek” – véleményünk szerint – minden mást megelőzően ma ez a lényege, mert Berlin immár egy évtizede szisztematikusan egymáshoz illő lépéseivel legalábbis új fejezetet nyitott sok évtizedes atlanti elkötelezettségének az értelmezésében.

Amikor 2001-ben a New York-i világkereskedelmi központ lerombolását követően az Egyesült Államok úgy döntött, hogy az al-Kaida centrumát Afganisztánban megtalálták és annak megsemmisítésére a hadsereget bevetik – s ezt nemzetközi koalíció keretei között hajják végre –, Németország feltétel nélküli szolidaritást vállalt a Bush kormánnyal. Még annak az évnek a decemberében a Bonn melletti Petersbergben ült össze az a nemzetközi konferencia, amin meghatározták az intervenció célját. Amikor a rákövetkező évben a Bush kormány nyilvánosan latolgatni kezdte egy iraki invázió lehetőségét – Szaddam Husszein feltételezett tömegpusztító fegyvereit nevezve meg okként –, Schröder nyilvánosan bejelentette, hogy ebben a hadjáratban Németország nem vesz részt. Vele együtt Chirac francia elnök is így döntött. Ez utóbbi azonban nem jelentett szakítást a feltétlen NATO- és Amerika-hűséggel, hiszen Franciaország már a hatvanas években, tehát De Gaulle elnöksége idején kivonult a NATO katonai szervezetéből, ugyancsak a hatvanas években megvétózta Nagy-Britannia csatlakozását a Közös Piachoz, még szimbolikusan sem vett részt az amerikaiak 1964-ben kezdett indokínai háborújában, jóllehet ott nem sokkal korábban amerikai segítséggel próbálta helyreállítani gyarmati uralmát.

A német „nem” világpolitikai értelme másnak minősül, mert csak nyitánya volt egy folyamatnak, aminek fontosabb állomásait érdemes felidézni. Schröder felismerte, hogy a putyini Oroszország, minden belső ellentmondásával együtt, elindult a Szovjetunió összeomlását követő benualságból és jelicini káoszából a ki- és felfelé vezető úton. Németország észrevehetően kimaradt, vagy csak vonakodva és verbálisan szerepelt az Oroszország további visszaszorítására irányuló Bush–Rumsfeld–Rice féle akciókban. E „kimaradások” sorából a legfontosabb az volt, hogy Németország határozottan ellenezte annak a Cseh- és Lengyelországba tervezett amerikai rakétaelhárító rendszernek a kiépítését, ami papíron „iráni veszély” elhárítására irányult, valójában a Bush kormányzat kökeményen sarokba szorító orosz politikájának lett volna az egyik kulcseleme. Ez a német ellenállás is számított, amikor az új Obama adminisztráció lemondott a megvalósításról.

Berlin tényleges, kézzelfogható, tetten érhető akciókban nem vett részt azoknak a „narancsos” politikai kísérleteknek a során, melyek – ismét csak félreérthetetlenül orosz ellenes célzattal – Ukrajna, Grúzia, Moldávia átemelését próbálták meg a NATO-ba, még konkrétabban az Egyesült Államok hatalmi törekvéseinek zónájába. S a nem kormányzati politika szférájáról is szólva, a mértékadó német média nagyon gyorsan és mélyrehatóan elemezve tájékoztatta a közvéleményt a Tyimosenko és Szaakasvili féle vállalkozások lényegéről.

De ha eddig arról volt szó, hogy az új és ismét nagy erejű Németország milyen ügyekben relativizálta magatartását a természetesen továbbra is érvényes atlanti elkötelezettségének koordináta-rendszerében, akkor most essék szó azokról a már láthatóan párhatárokra átnyúló elhatározásokról is, amelyek a hidegháború utáni világ berendezéséről a német szándékokat és törekvéseket jellemzik. Schröder határozta el, de Angela Merkel is tartja magát ahhoz a német ipari- és banktőke által támogatott és vállalt politikához Oroszországgal szemben, hogy ez a viszony a kölcsönösen vállalt függőség és ne a konfrontáció jegyében épüljön ki. E politika fundamentuma a tények normatív erejének felismerése és tudomásulvétele. Konkrétan: Németország – de tegyük hozzá, hogy Európa nagy részének, ebben Magyarországnak is – az energiaszükségletét (földgáz és olaj) a következő évtizedekben mind nagyobb arányban csak orosz forrásokból lehet fedezni. A másik oldalról: Oroszország modernizációs szükségletei kínálják hosszú távon az exportra épülő német gazdaságnak azokat a stratégiai azonosítható piaci lehetőségeket, amelyek nélkül helyzete és szerepe a világgazdaságban nem lenne megőrizhető.

Ezek a felismerések és a nyomukban kialakított és formálódó politika természetesen nem hozhatók közös nevezőre sem az orosz energiaipar lenyúlására még a kilencvenes évek káoszában tett amerikai kísérletekkel (lásd az Exxon szerződését Hodorkovszkijjal), sem azzal az újabb, de mára már nagyon elhalványult, hatalmpolitikai fogantatású amerikai törekvéssel, hogy majd a Nabucco vezeték kiüti az orosz monopóliumot az európai politikából. Schröder bizonyára túlzott, amikor egyszer kristálytiszta (lupenrein) demokratának minősítette Putyint, de realista döntést hozott a „Északi áramlat” elnevezésű tenger alatti gázvezeték közös, német–orosz kiépítéséről. A német politikai osztály, tehát a konzervatív Angela Merkel is megértette és tudomásul vette, hogy semmilyen orosz politikai formáció sem teheti ki magát olyan – enyhén szólva – kiszámíthatatlan belső szerkezetű országok jó- vagy rosszindulatának, mint a balti államok, vagy Lengyelország. Tehát a vezeték hamarosan elkészül és e veszélyzónákat elkerülve szolgálja nemcsak a német, hanem még a francia gazdaság gázellátását is.

A bevezetésképp idézett, a lehetséges orosz–kínai hatalomkoncentrációra utaló mondatok azért is érdekesek a német politikai gondolkodás felől közelítve, mert a német ipar számára a Kínai Népköztársaság hosszabb ideje nem csupán kereskedelmi, hanem stratégiai partner.

Erőművek építésében, vasútfejlesztésben, a gépkocsi- és repülőgépipar kiépítésében – hogy csak a legfontosabbakat említsük – a német know-how mára kulcspozícióban van Kínában. És ezt a viszonyt nem terheli sem világpolitikai rivalizálás, sem az Egyesült Államok óriási arányú eladósodottsága Kínával szemben, sem a hidegháborúból visszamaradt tajvani kérdés politikai megoldatlansága. Ezek a német–kínai kapcsolatok meghatározó tényezői és csak másodlagos jelenség a média szerepvállalása úgynevezett emberjogi kérdésekben, vagy a rutinszerűen megismétlődő bírálatok Kína politikai berendezkedéséről.

A német nagytőke és a különböző színezetű kormánykoalíciók adminisztrációja XXI. századi lehetőségeit és esélyeit azoknak a globális hatalmi egyensúly-eltolódásoknak a célravezetőnek tartott értelmezésében látja, amelyek ma és holnap érzékelhetők. Erre utal a berlini kormány legújabb – és Németországban is nagy vitákat kiváltó – döntése a líbiai intervenció dolgában. Angela Merkel az ENSZ-ben Oroszországgal, Kínával, Indiával és Brazíliával együtt tartózkodott az intervenció megszavazásától. Ez a döntés ebben a formában, kiegészülve azzal, hogy azonnal hazarendeltek minden, a Földközi tengeren tartózkodó hadihajót, példátlan. És a döntés mögött nemcsak az található, hogy az amerikai vagy brit és francia ihletésű fegyveres beavatkozások sehol sem kecsegtettek sikerrel. A német diplomácia utakat keres abba a jövőbe, amikor az amerikai dollár már nem az egyedüli világpénz lesz, amikor a világ-gazdaság motorja már nem az euroatlanti térség lesz, amikor Peking, Delhi, Brazília és talán Moszkva adja meg a nemzetközi koncert normál á hangját. Ez nem a távoli jövő!

Perdöntő lesz Németország politikája, magatartása az Európai Unió, ezen belül az euróövezet elhúzódó válságának a kezelésében is. Ez a problémakör nem vizsgálható anélkül, hogy ne vetnénk egy pillantást az ország belső viszonyaira. Mindenképpen azzal kell kezdeni, hogy a 2008-ban kirobbant és még mindig tartó válság következményeinek a felszámolásában Németország kimagasló eredményeket ért el. Míg az ország bruttó hazai terméke (GDP), 2009-ben még 4,7 százalékkal csökkent az előző évihez képest, tavaly már 3,6 százalékos volt a növekedés, tehát minden esély megvan arra, hogy fokozatosan meghaladják a válság előtti szintet. A feldolgozó ipar 2005-höz képest, a közbeeső évek hullámozása, visszaesése ellenére tavaly egyötöddel nagyobb eredményt mutatott fel. A beruházások értéke 2003-ban 85 milliárd euró volt, idén pedig, ugyancsak visszaesést követően már 120 milliárdot prognosztizálnak. Az ország exportja – a nemzetgazdaság motorja – 2009-ről 2010-re 18,5 százalékkal nőtt s elérte a 952 milliárd eurót. Az import ugyanebben az időben 20 százalékkal, 797 milliárdra nőtt, óriási többletet mutatva, de egyben őrizve a pozitív külkereskedelmi mérleget is. Ezek az eredmények Németországot változatlanul az európai élvonalban tartják, ám nem fedik el azokat a strukturális problémákat, amik általában is jellemzik az Európai Unió országait. Ez Németország esetében azt jelenti, hogy

az államháztartás hiánya 2010-ben 3,5 százaléka volt a GDP-nek, tehát meghaladta a 3 százalékos maastrichti kritériumot. Az állam eladósodottsága is lényegesen magasabb a GDP-re vetített 60 százalékos felső határnál, s jelenleg mintegy 82 százaléknyi.

A belső feszültségek ennél rosszabb képet mutatnak. Schröder bukásakor, 2005-ben a munkanélküliek száma meghaladta a 4,8 milliót. Ezt azóta nominálisan sikerült 3 millió alá szorítani, de milyen áron! Schröder *Agenda 2010* elnevezésű, az országot mindmáig megosztó reformprogramja úgy liberalizálta a munkaerőpiacot, hogy gyakorlatilag felszámolta azt a létbiztonságot, ami Németország legnagyobb vívmánya volt – más-más módon Nyugaton és Keleten. Jelenleg a 42 millió kereső állampolgárból 7 és fél millió úgynevezett *minijobban* havonta maximum 400 eurót keres. E súlyos helyzetben lévő emberek kétharmada nő. A munkanélküli segélyt kortól és helyzettől függően 24 hónapban maximálták, ezen túl csak szociális segély jár, aminek összege a havi 400 eurót sem éri el. Majdnem másfél millió ember olyan kevés pénzt kap néhány órás, félnapos munkájáért, hogy emellett jogosult a szociális segélyre is, tehát amolyan félig munkanélküli.

Már utaltunk rá, hogy az úgynevezett „kommunista veszély” elmúltával a tőke kompromisszumkészsége minimálisra zsugorodott. Ennek egyik bizonyítéka, hogy minden szociális feszültség ellenére máig nincs országosan és egységesen szabályozott minimálbér. Holott kiszámították, hogy ha a minimális órabért 8,5 euróban állapítanák meg, ötmillió munkavállaló juthatna jobb jövedelemhez és milliárdokkal nőne az állam bevétele személyi jövedelemadóból, amit ma a 400 euró alatti bérekre nem lehet kivetni.

Még sok elemét lehetne felsorolni azoknak a társadalmiszerkezeti torzulásoknak, amelyek a mai Németországot jellemzik, de vizsgálódásunkat most inkább arra összpontosítjuk, hogy mire is számíthat az Európai Unió – és ezen belül az euróövezet – legerősebb tagjától. Annak nincsenek jelei, hogy a német parlamenti pártok nacionalista megoldásokat keresve felmondani készülnének azt az európai együttműködést, ami immár több mint fél évszázada előbb nyugaton, majd e század eleje óta Európa nagyobbik felében létezik, működik. De annak igen, hogy a társadalomban folyamatosan erősödik az euroszkepticizmus, s e tekintetben olaj a tűzre, hogy a német adófizetőknek kell a legnagyobb részt vállalniuk azoknak a mentőcsomagoknak a finanszírozásából, amiket Görögország, Írország, Portugália már kapott, és a jelek szerint még ezután is igényelni fog. A kormány emiatt lavírozni kénytelen, mert két további feszültséggóc is terheli a közállapotokat. Az egyik az évtizedek során bevándorolt több milliónyi muzulmán vendégmunkáshoz és leszámazottaikhoz való viszony.

A prekariátus – tehát a különböző rétegekből lecsúszottak – növekvő mértékben tanúsít elutasító, kirekesztő magatartást ezekkel az emberekkel szemben. Ezt a tendenciát csak erősíti az iszlamista terroristáktól

való részben indokolt, részben gerjesztett félelem. A másik ügy a nukleáris energiaiparról folyó, nem új keletű vita. A Schröder–Fischer, tehát a szociáldemokrata–zöld koalíció programot fogadott el az erőművek fokozatos, de gyorsított bezárásáról. Ezt a Merkel-kormány a nagyon erős energialobby követelésére megváltoztatta. Ez a társadalom nagy részének már a fukusimai katasztrófát megelőzően sem tetszett. Most viszont a kormány kénytelen hátraarcot csinálni, s ekörül óriási vita, küzdelem bontakozott ki.

Korábbi évtizedekkel összehasonlítva nem mondhatók stabilnak a pártviszonyok sem. Tény, hogy a Merkel vezette CDU jócskán eltávolodott a párt hajdani, részben ultrakonzervatív pozícióitól, de ennek következtében belülről meggyengült, mert napirenden vannak a viták a nyilvánosság előtt is egy-egy konkrét probléma kezelésének útjáról-módjáról. A jelenlegi koalíció kisebbik pártja, a liberális FDP válságban van. Most vált meg eddigi elnökétől, Westerwelle külügyminisztertől, mert szélsőségesen neoliberális gazdaságpolitikai irányvonalával a pártot a választhatóság öt százalékos küszöbe alá vitte. A zöldek annyira megerősödtek, hogy versenyben vannak a hallatlanul meggyengült szociáldemokratákkal a második helyért a népszerűségi listán. Nem biztos, hogy ezt a pozíciójukat tartósan meg tudnák őrizni, mert gazdaságpolitikai kompetenciájuk nagyon gyenge. Ha bizonyíték kell arra, hogy Németországban a padlóra szorított rétegek mennyire nem érzik jól magukat, akkor a Die Linke, tehát a Balpárt folyamatosan 10 százalékos körüli támogatottsága, és immár a volt NSZK több tartományában is parlamenti képviselővel jutása olyan tény, aminek kisugárzása van a határokon túlra is. A nagy európai államok közül egyedül Németországban ilyen erős egy radikális szocialista párt, holott éppen Németországban a párt egy része magával cipeli az egykori NDK-beli állampárt terhét, s ezt a polgári propaganda folyamatosan napirenden tartja.

Az SPD, a német szociáldemokrácia nagy múltú pártja Schröder bukásával mélypontra zuhant. A húszszázalékos zónában támolygó párt – persze hasonlóan Európa többi tradicionális szociáldemokrata pártjához – egyelőre nem tudja feledtetni 2005-ben véget ért hitves kormányzásának nagyobbrészt negatív hagyatékát. Végül is a választópolgárok zöme nem világpolitikai koordinátákban, hanem saját egzisztenciális helyzetében és esélyeiben gondolkodik, amikor belép a választófülkébe. A párton belüli irányzatok és személyiségek küzdelme nap mint nap lecsapódik a médiában és egyelőre nem látszik, hogy mi lesz a fő irány, ami felé a párt elindul.

Quo vadis Németország? Az biztosnak tűnik, hogy a német szerep és súly növekvő tendenciát mutat az Európai Unióban, mert ezt eredményezi az ország gazdasági ereje. Arra a dolgok mai állása mellett nincs biztosíték, hogy ez a megnövekedett súly progresszív, tehát jó irányba mutat. A legnagyobb kérdés – véleményünk szerint – az, hogy az Európai Uniónak mikor és hogyan sikerül kiverekednie magát mai nagyon

rossz helyzetéből. Megőrzi-e pozícióit az euró, avagy elkezdődik a végek lemorzsolódása, és csak ezen az áron stabilizálódik a fizetőeszköz a törzsországokban? S végül – innen, Budapestről vizsgálódva – vajon sikerül-e leküzdeni azt a születési hibát, amivel az új tagok e század első évtizedében úgy váltak teljes jogú taggá, hogy ennek gazdasági előfeltételei a legtöbb helyen nem voltak meg?

Két évtizede, hogy Németország ismét egy állam. Megállapíthatjuk, hogy a jugoszlávai – nem egyedül elkövetett – durva beavatkozásokon kívül a német állam nem vált az általános békét veszélyeztető tényezővé. És azt is, hogy az idősebbik Bush stratégiai számításai nem jöttek be, másfelől Thatcher asszony és Mitterand elnök aggodalmait sem bizonyítottak indokoltnak. Németország a maga útját járja.

„Resistir es existir”: Az ellenállás létezés, Oventic, Chiapas